

NAINEN NIMEN TAKANA

Väestöliiton
asiantuntijalääkäri
Raisa Cacciatore
kannustaa ihmisiä
pyytämään ja
tarjoamaan
rohkeammin apua.
– Hyvän tekeminen
tuntuu hyvältä. Moni
ihminen auttaisi
miehellään tai tekisi
pienen palveluksen,
jos sitä suoraan
pyydetään. Turhan
pitkään me
sinnittelemme yksin
omien seiniemme
sisäpuolella.

LASTENPSYKIATRI
RAISA CACCIATORE:

”KUN ÄITI VÄSYYY,

lapsi maksaa

OUTI REINOLA
KUVAT TOMMY SELIN

– Vanhemmuuden
tukea ei ole kuten
ennen. Vaikka
perheissä on
vähemmän lapsia,
äidit saattavat olla
lujemmilla. Jos
halutaan, että
suomalaiset säilyvät,
on aika tehdä jotain,
toteaa
lastenpsykiatri
Raisa Cacciatore
miettiessään
yhteiskunnan
muutosta.

laskun”

Raisa Cacciatore on nimi, joka pulpahtaa usein vastaan joko mielenkiintoisissa artikkeleissa, kirjojen kansissa tai luennoissa. Mikäli asia liittyy nuorten seksuaalisuuteen, lasten hyvinvointiin, vanhemmuuteen tai Väestöliittoon, Raisa Cacciatoren nimi liittyy asiaan lähes automaattisesti.

Hän itse ei ole lainkaan hämentynyt nimeensä tai kommentointeihinsa liitetystä huomiosta.

– Julkisuudessa vaikuttaminen on osa tätä työtä, sanoo Cacciatore, Väestöliiton seksuaaliterveysklinikan asiantuntijalääkäri.

Kyllä, hän on täysin suomalainen, ja kyllä, hänellä on italialainen aviomies, lääkäri tämäkin. Eikä omena ole pudonnut kauas puusta, sillä Cacciatore on itse lääkäriperheen vesa. Tosin hän toppuuttelee ajatusta suorasta polusta heti ylioppilaasta lääkäriksi.

Cacciatore ei kuulu niihin ihmisiin, jotka kiillottavat menestyksen kultaista ulkokuorta ja koettavat pitää kullissit kunnossa. Mieluummin hän ottaa ongelmat avoimesti esille ja puhuu elämän moninaisuudesta.

– Omalla kohdallani voin sanoa suoraan, että opiskelu oli välillä melkoista takkuamista, ja kovasti kompastellen lopulta valmistuin lääkäriksi, hän hymähtää.

Itse asiassa hänestä ei pitänyt lainkaan tulla lääkäriä, kaikkea muuta. Ammattitoiveet vaihtelivat lentoemännästä käsityön opettajaan. Cacciatore kävikin ensin teknistä opistoa ja opiskeli sähkövoimatekniikkaa. Harjoittelujaksoon kuului muun muassa puoli vuotta sähkömiehenä rakennuksilla. Tuolloin Cacciatore, silloinen Raisa Alatalo totesi, ettei aina ole helppoa olla henkilö rakennustyömaalla. Vaikka työkaverit olivat reilua porukkaa, palkkakeskusteluissa löytyi takapuolelle taputtelijoita.

– Totesin, ettei se ehkä kuiten-

”Pedofiili on enää vain internetin päässä”

kaan ole minun juttuni.

Valmistumisen jälkeen vuonna 1985 tuore lääkäri mielti, erikoistuisiko nuorisopsykiatriaan vai gynecologiaan. Hän valmistui lastenpsykiatriksi 1998 ja siirtyikin heti Väestöliiton palvelukseen. Nykyinen työ on edellisten toiveiden yhdistelmä: Cacciatore pitää edelleen muun muassa nuorisogynecologista vastaanottoa.

Väestöliitossa hänen vastuullaan on kolme erityyppistä projektia: Perheverkko, Miehen aika ja Nuorten Avoimet Ovet.

– Luennoin myös paljon viikoittain ympäri maata. Käyn puhumassa koulujen vanhempainiloissa ja koulutan esimerkiksi opettajia, terveydenhoitajia ja lääkäreitä nuorten seksuaalisuuteen tai minäkuvaan liittyvissä asioissa.

VAIKEUTUNUT VANHEMMUUS

Työssään Väestöliitossa Raisa Cacciatore on huomannut tietyt puutteet, joihin hän mielellään vaikuttaisi. Tukea vanhemmuuteen, myös isän vanhemmuuteen, tarvittaisiin lisää. Toisaalta vanhempien parisuhde ja seksuaalisuus tarvitsevat oman mahdollisuutensa, jotta ne säilyisivät.

– Syitä vanhemmuuden vaikeuteen ja lasten pahoinvointiin on paljon. Yhteiskuntarakenteiden muutos ja kaupungistuminen on saanut aikaan sen, että äidit saattavat jäädä kovin yksin vauvansa kanssa.

– Toinen muutoksen mukanaan tuoma seikka on se, että me emme enää ”kasva sisään” vanhemmuuteen kuten ennen. Aiemmissa perherakenteissa oli melko luonnollista, että vanhemmat sisarukset hoivasivat nuorempia ja tottuivat siten pikkulasten kanssa olemiseen. Tai sitten seurattiin läheltä, miten

omat sisarukset saivat lapsia, ja nähtiin erilaisia vanhemmuuden malleja.

– Enää ei välttämättä ole tilaisuutta omaksua luontevasti samantyyppistä tietotaitoa. Nykyvanhemmuudessa on enemmän niitä, jotka pitävät ensimmäistä kertaa vauvaa sylissään saadessaan oman lapsensa.

Toisaalta vanhemmuus on vaikeutunut siksi, että maailma on muuttunut entistä lapsivihamielisemmäksi ja vaarallisemmaksi paikaksi. Viestinnän kehittyminen ja kansainvälistyminen tuo myös vaaratekijät lähemmäksi: pedofiili on enää vain internetin päässä – siis jopa omassa olohuoneessa.

– Ennen oli yksi kyläyhteisö ja se yksi kylähullu, jonka kaikki tunsivat ja tiesivät. Nyt ympäristö on lapsille huomattavasti vaarallisempi. Lisäksi media välittää meille koko ajan siedätyshoitoa väkivallan ja seksin suhteen, Cacciatore sanoo.

– Ja turvaverkostot on ajettu alas. Mikä olikaan parempaa tukivanhemmuutta kuin tuttu ja turvallinen kotiapulainen, joka oli paikalla lasten saapuessa koulusta, Cacciatore sanoo ihmetellen ”piika”-keskustelua.

– Tänä päivänä tarvittaisiin entistä enemmän lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin puolesta puhujia. Nykyäänhän on esimerkiksi lähes mahdotonta tulla toimeen yhden ihmisen palkalla. Äiti ei taloudellisista syistä voi jäädä kotiin, vaikka haluaisikin.

ENNEN OLI ENNEN

Vaikka Cacciatore vertaa nykyaikaa menneeseen, hän korostaa, ettei millään muotoa ihannoit entistä aikaa, päinvastoin.

– Nykyajan naisia voidaan aina lyödä sillä, että kauhistellaan entisiä aikoja: ei ollut äitiyspäivärahaa, ei ollut äitiyspakkausta eikä sosiaali-

turvaa. Aina ovat äidit selvinneet! Ja ajattele, miten kurjasti asiat ovat Afrikassa...

– Silti ennen oli ennen ja Afrikassa on Afrikassa – mitä se auttaa, jos hätä on nyt Suomessa? Ei se tarkoita sitä, etteikö meidän olisi syytä tehdä Suomessa parhaamme edistääksemme perheiden hyvinvointia tänä päivänä.

”Entisajat” oikeastaan velvoittavat meitä tekemään juuri tänä päivänä jotain. Jos kansa on taistellut talvisodat ja jatkosodat, aikaa empatialle ja tunteiden huomioinnille ei ole jäänyt. Kaikki on pitänyt kätkä sisäänsä ja vain keskittyä selviämiseen. Nyt ne entisaikojen ”urheat lapset” ovat tämän päivän vajaita vanhempia. Cacciatore muistuttaa, että traumat ”periytyvät”. Siksi psyykinen pahoinvointi näkyy nyt.

– Monessa suvussa oli lähdeittävä siitä, että turvattiin edes henkiinjääminen. Ei ollut resursseja ajatella psyykkistä hyvinvointia, jos leipä oli loppu. Mutta tunneseikkojen merkitys ei silti vähene. Jos vanhemmalla on masennus, lapsella on 60 prosentin riski sairastua masennukseen. Näen työssäni sen, että psyykinen vähävaraisuus lisääntyy.

– Jos sukupolvelta toiselle periytyvä negatiivinen ketju halutaan keskeyttää, äitien masennus täytyy ottaa vakavasti. Näkisin esimerkiksi tärkeäksi sen, että äitiyspakkaukseen lisättäisiin psyykkistä hyvinvointia tukevaa materiaalia – mutta Kelan virkamiehiä siitä on vaikea vakuuttaa, Cacciatore hymähtää.

VANHEMMUUDEN JAKAMISTA

Tänä päivänä äiti jää kovin yksin pienten lastensa kanssa, kun lähisröllä ei välttämättä ole sukulaisia, naapureita tai kylän väkeä. Ei ole

– Suomalaisille on tyypillisempää pitää vaikeudet vain perheen sisällä. Italialainen voi avoimesti itkeä ulkona, jos hänellä on iso ongelma, sanoo italialaisen kanssa naimissa oleva Raisa Cacciatore.

myöskään ketään, joka tulisi apuun, kun äidillä on hätä. Esimerkiksi Helsingin kaupungissa koti-apua ei ole antaa, olipa äidillä syöpä tai sydäninfarkti.

Ainoa auttava taho ovat – onneksi – erilaiset järjestöt, kuten Väestöliitto. Järjestöjenkään apu ei enää riitä.

Cacciatore peräänkuuluttaakin kaikenlaista vanhemmuuden jakamista: naapuriapua, lastenhoitoa tuttavaperheissä tai rahalla ostettuna.

– Miksi ihmeessä sen täytyisi olla juuri biologinen äiti, joka vastaa lapsen kaikkiin tarpeisiin? Jos näin on, niin eihän alle kolmivuotiaiden äiti sitten voi mennä vessaankaan, Cacciatore kärjistää ja muistuttaa, että vanhemmuutta on aina voinut

”Jos äiti on yliväsäsynyt, hän alkaa katkeroitua”

jakaa ilman biologista geeniperimää. Näkyvin esimerkki on adoptio.

– Kunpa lastenhoitoon olisi olemassa enemmän väljyyttä, olisi mummia ja kummia käytettävissä. Jos perheessä on vauva, joka jatkuvasti valvottaa, eikö vauva voi mennä välillä naapurisiin yökylään?

Cacciatore kannustaa perheitä palveluiden ostamiseen ja vaihtamiseen.

– Miksi kaikki pitäisi tehdä itse neitseellisin kynsin? Äidit ja perheet voisivat enemmän vaihdella palveluita keskenään: hoidan tänään sinun lapsiasi, tule sinä vaikka meille ompelemaan. Yksinäisyys aiheuttaa masennusta.

Ajatus yökylään menevästä vauvasta kauhistuttaa lapsen äitiä: onko hän huono äiti, kun ei jaksakaan ja ikuisesti kaikkea? Äitimyyttiin hän kuuluu se, että äiti ei väsy eikä suutu, ei sittenkään, vaikka olisi valvonut kitisevän vauvan kanssa monta viikkoa. Eikä apua voi tietenkään pyytää tai vastaanottaa!

– Valvottaminenhan on vanha kidutuskeino, jolla murretaan ihmisen mielenterveyttä, Cacciatore kertoo.

– Miksi äiti ei siitä kärsisi samoin kuin vanki? Onko äiti hyvä äiti vasta sitten, kun on kädet kyynärpäitä myöten kyynelissä?

Väestöliiton Perheverkko-projektin toimintaa ovat erilaiset isille ja äideille tarkoitetut ryhmät materiaaleineen. Äidit ovat innostuneet jakamaan kokemuksiaan myös internetin kautta.

KENEN EHDOLLA ELETÄÄN?

Raisa Cacciatore näkee vaaraksi sen, jos perheessä kaikki tehdään lapsen ehdoilla.

– Nykyään nostetaan lapsi pöydälle ja katsotaan, että haluaisikohan hän syödä? Ja jos lapsella on musiikkileikkikoulu, koko perhe

on valmis näkemään suurta vaivaa ja käyttämään neljä tuntia viikossa siihen, että lasta kuljetetaan muskariin ja takaisin.

– Perheen hyvinvoinnin kannalta olisi paljon tärkeämpää, jos perheessä omistettaisiin edes neljä tuntia viikossa vanhempien parisuhteen hoitamiseksi. Sitä paitsi lapsi oppii tärkeimmät taidot luonnostaan silloin, kun on niiden aika.

– Lapsen ehdoilla eläminen muuttuu tiettyssä pisteessä hölynpölyksi. Jos parisuhde voi huonosti, perhe hajoaa ja siitä lapsi vasta kärsiikin. Miten paljon vanhempia auttaisikaan se, jos heillä olisi omaa aikaa, jolloin voisi nukkua, rakastella tai riidellä ilman vaatimuksia.

Hän näkee uupumisen suureksi vaaraksi myös parisuhteelle.

– Jos äiti on yliväsäsynyt, hän alkaa katkeroitua. Ja kun toinen tulee siihen ja vielä seksiä ehdottaa, pinnasta saattaa palaa. Puolisoiden yhteyden ja läheisyyden vaaliminen on usein perheessä viimeisellä sijalla, vaikka seksuaalisuus ja ystävyyden ovat se liima, joka pitää parisuhteen koossa. Mutta väsyneelle ihmiselle seksikin muuttuu pelkäksi suoritevaatimukseksi. Ei mikään ihme, että Suomi on avioeroissa EU-maiden kärkimaa.

Cacciatore rohkaisee vanhempia kestäämään syyllisyyttä siitä, että lapsi ei saa kaikkia tarpeitaan ja toiveitaan läpi.

– Lapsen kuuluukin välillä itkeä. Normaali vauva itkee yksi–kaksi tuntia vuorokaudessa. Sehän on vauvan tehtävä: muistuttaa, että täällä on yksi vauvakin olemassa, joka tarvitsee hoitoa.

Äitien uupumista mietittäessä Cacciatore havainnollistaa ”miesten ja naisten töiden” kehittymisen eroa. Nykyään ”ne miesten työt” on ulkoistettu: on talonmiestä, isännöitsijää, nuohoojaa ja korjausmiestä. Mutta missä ovat sisäkkö,

siivooja, pyykkäri ja keittäjä? Samassa persoonassa, kaikkivoivassa ja väsymättömässä äidissä!

Cacciatoren mukaan on suuri ero siinä, miten Suomessa ja Italiassa näytetään tunteita ja puhutaan perheasioista, myös niistä vaikeimmista.

– Suomalaisille on tyypillisempää pitää vaikeudet vain perheen sisällä. Italialainen voi avoimesti itkeä ulkona, jos hänellä on iso ongelma. Onhan aivan selvää, että kaikilla menee joskus huonosti.

ILMAPIIRIN HOITOA TÖISSÄ VAI KOTONA

Äitiysi ei välttämättä enää houkuttele edes kaikkia onnellisesti naimisissa olevia naisia. Elämä ja uran hoitaminen on huomattavasti helpompaa, kun ei tarvitse taiteilla työn ja perheen välillä. Samalla jää aikaa oman itsen ja kunnan hoitamiseksi.

– Työntekoa arvostetaan paljon. Kannatan toki itekin lämpimästi naisten osallistumista työelämään, sillä se antaa lisää hallinnan tunnetta. Tutkimusten mukaan niissä maissa, joissa äitien työssäkäynti on vähäisempää, lapsiakin on vähemmän. Elämä ei ole naisen omissa käsissä, jos on taloudellisesti riippuvainen toisesta sukupuolesta.

– Ja saahan työpaikalta lounasetelit, kuntoklubituet ja harrastusvirikkeitä. Mutta kukapa niitä kaipaisi enemmän kuin kotona oleva äiti! Jos hänellä olisi edes muutama lounasseteli tai kuntosalipassi, sillä olisi suuri merkitys jaksamiselle. Kotona tehtävää työtä ja hoiva-alan työtä ei Suomessa todellakaan arvosteta.

– Ja mitä kertookaan äitiyden arvostuksesta se, että äitiysi ei saisi edes näkyä ulkomuodossa, urassa, ajassa tai rahankäytössä?

Cacciatore muistelee, kuinka vielä muutama vuosikymmen sit-

ten äideillä ja kotiapulaisilla oli mahdollisuus tehdä koti-ilmapiiriin rakennustyötä.

– Verhot vaihdettiin vuodenajan mukaan. Keväällä tehtiin kevätsiivous. Oli aikaa virkata sängynpeittoja. Kuka äiti enää jaksaa työpäivän jälkeen omistautua koti-ilmapiiriin luomiselle? Tai kenellä on varaa maksaa ikkunan pesusta? Sen sijaan työpaikoilla kyllä voidaan jatkuvasti teettää työilmapiiriin kartoituksia.

– Kun aiemmin edes osa kodin töistä voitiin tehdä päiväsaikaan, perheillä oli mahdollisuus käyttää ilta-aikaa lepoon tai vaikka yhteiseen shakkin peluuseen. Nyt kaikilla on joko työnsä tai harrastuksensa.

– Ehkä meneillään on eräänlainen evoluution eksperimentti: katsotaan, mihin kaikkeen nainen pystyy ja kuinka paljon hän jaksaa venyä. Mutta siitäkkin lapsi maksaa laskun. Väsynyt äiti ei jaksakaan olla vuorovaikutuksessa lapsen kanssa.

Talouden tiukkeneminen on viime vuosina koskenut erityisesti lapsiperheitä. Raisa Cacciatore tuntee taloudellisen tasapainottelun itsekin. Hänellä on 11-vuotias poika **Roberto** ja 14-vuotias **Laura**-tytär. Mies työskentelee naistentautien erikoislääkärinä HYKSissä ja pitää iltavastaanottoa tehden muun muassa ultraäänitutkimuksia. Tapaaminen vuonna 1980 oli ”työtaturma”.

– Kun me matkustamme tai lähdemme sukuloimaan Italiaan, täytyy aina laskea, meneekö yksi, kaksi vai kaikki neljä.

Kuin tehostaakseen sanojaan ilmapiiriin luomisesta Raisa Cacciatore kuljeskelee ympäri työhuonetta. Hän kävelee hyllyltä toiselle, puhuu etsiessään papereitaan. Matkapuhelin soi.

– Äiti, Cacciatore vastaa. – Moi... Kuule, mulla on tapaaminen kesken. Mietitään sitä ruokaa sitten. Hän jatkaa.

Päivä odottaa päättymistään ja koti kutsuu. Elämää on työpaikan ulkopuolellakin. □

Lisätietoja Väestöliiton perheverkon toiminnasta: www.seksuaaliterveys.org